

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling. Europa
investerar i landsbygdsområden

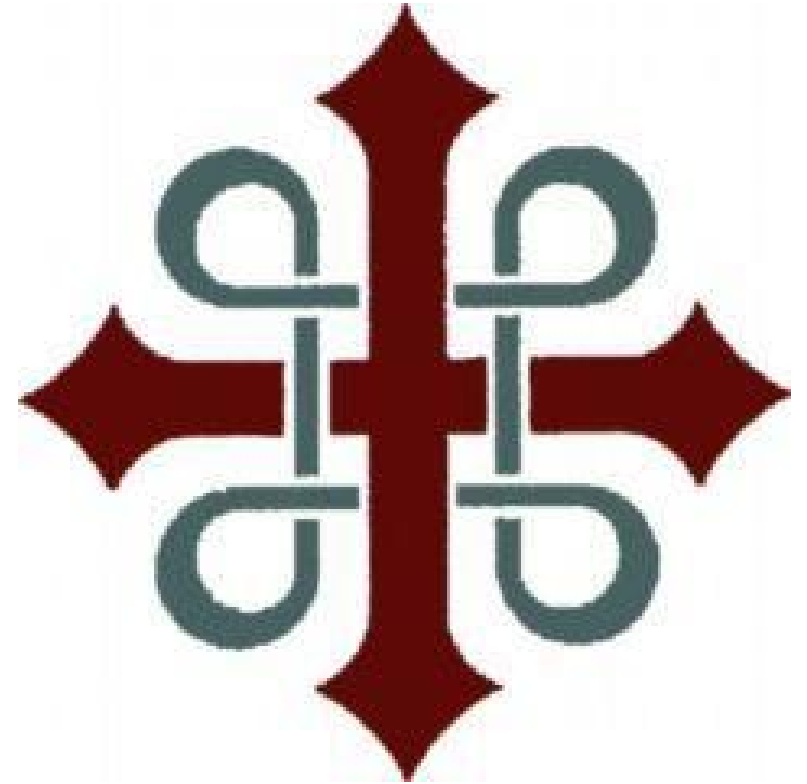
Romboleden

22 november 2023

Romboleden

- Pilgrimsled
- Natur – Kulturhistoria – Andlighet - Hälsa
- Bergslagen, Dalarna, Härjedalen, Tydalen
- 1000 års jubileum år 2030

www.naturkartan.se/romboleden

Romboleden

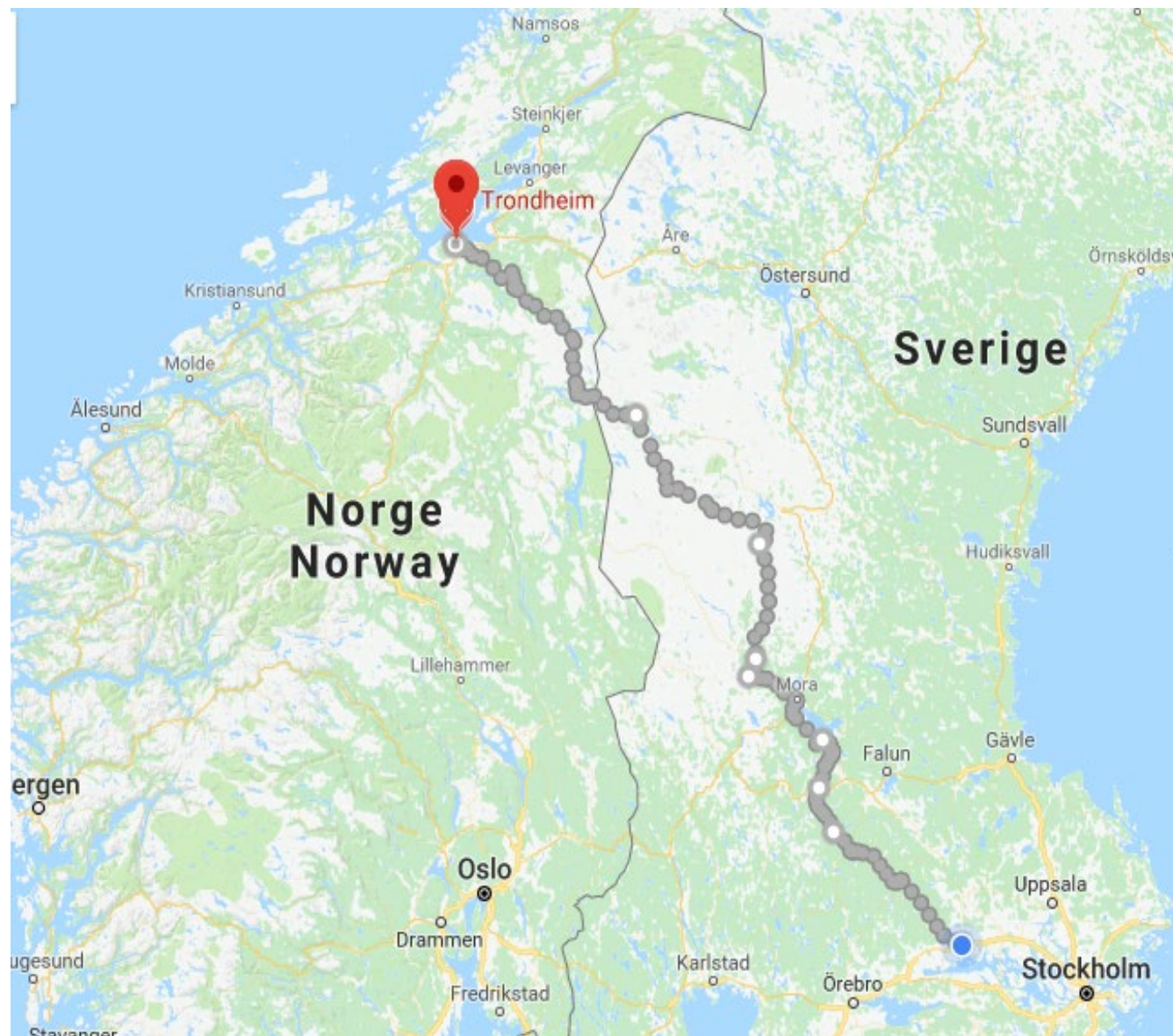
Köping – Trondheim

1000 år

900 km

750 km i Sverige

30 kyrkor och kapell

Autenticitet

Arbetet med att återupprätta Romboleden har gått ut på att förbinda platser med känd, äldre, samfärdsel- och pilgrimstradition.

Där så har varit möjligt har äldst kända sträckning använts.

I övrigt är dragningen gjord med målsättningen att åstadkomma minsta möjliga ingrepp i naturen. Tillgänglighet och trafiksäkerhet har också beaktats.

Platser med kulturhistoriskt intresse skyltas.

Utifrån dessa förutsättningar har Romboleden godkänts, ur antikvarisk synpunkt, av Läns museet i Östersund och som S:t Olavsled av föreningen Pilgrim i Sverige.

NATIONELLT RAMVERK FÖR VANDRINGSLEDER

KVALITETSKRITERIER

- Fysisk led
- Organisering
- Upplevelse
- Service
- Kommunikation

VERKTYGSLÅDA

Realisering kvalitetskriterier

Stöddokument

- Skyltmanual
- Hållbarhet
- Anläggningar
- Avtalsmallar
- Samhällsekonomi
- Ledgradering

Nationellt system av kriterier och verktyg för utveckling av hållbara, kvalitetssäkrade och attraktiva vandringsleder för besökare och invånare.

Öppet och tillgängligt som stöd och hjälp för alla som arbetar med utveckling och förvaltning av vandringsleder.

Bidrar till höjd kvalitet och gemensam standard på vandringsleder över tid.

[Nationella friluftsmålen](#)

Horaborgssjön, Västergötland
Fotograf: Łukasz Wajszek

S:t Olav eller Olof Haraldsson (995-1030)

- Viking från 12 års ålder
- Döpt i Normandie
- Norsk fylkeskung 1015
- Drevs i landsflykt 1028 och kom till Köping för att låna skepp
- I Köping blev han stadens och kyrkans skyddshelgon
- Återvände till Norge och stupade vid slaget i Stiklestad 1030
- Helgonförklarad år 1031
- Relikerna finns i Nidarosdomen, Trondheim

Vallfärds mål under medeltiden

- Jerusalem, Heliga gravens kyrka
- Rom, aposteln Petrus grav i Peterskyrkan
- Santiago de Compostena, aposteln Jakobs grav i katedralen
- Trondheim, S:t Olavs grav i Nidarosdomen
- Vadstena, Heliga Birgittas grav i Klosterkyrkan

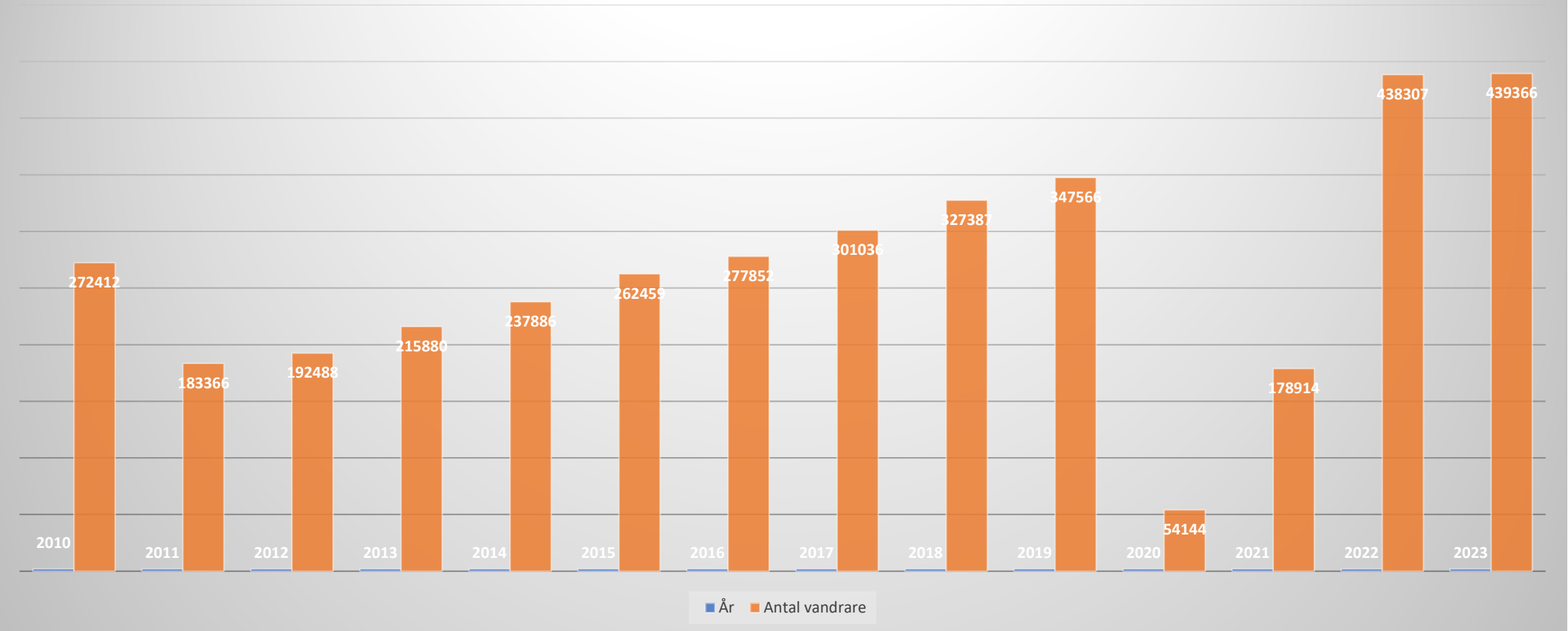

Pilgrimsrörelsen

- På 700-talet började pilgrimsrörelsen bli en drivande motor i den ekonomiska utvecklingen
- Med pilgrimsrörelsen blev Norden en del av den Europiska gemenskapen
- Åren 1150-1450 pilgrimsvandrade 20-50% av Europas vuxna befolkning
- Pilgrimsvandring som religiös handling upphörde i Sverige efter reformationen 1527 och 1544, riksdagar i Västerås

Number of pilgrims who traveled to Santiago de Compostela, Spain from 2010 to okt 2023

Källa: <https://oficinadelperegrino.com/en/statistics/>

Romboledens intressentgrupp (RIG)

VISION

Romboleden är en välkänd, attraktiv och långsiktigt hållbar historisk pilgrimsled som vänder sig till vandrare som är intresserade av historia, kultur, natur, andlighet och hälsa, med särskilt utvecklade sträckor baserade på hela kedjan "resa-bo-äta-göra" som tål högre tryck i alla hållbarhetsaspekterna.

Strategisk samverkanskonferens i Rättvik 25-26 januari 2023

22-23 november 2023 stormöte på Stiftsgården i Rättvik för att samtala framför allt om rustning av fysisk led maa projektmedel från Tillväxtverket

Informationstavla till alla ledentréer

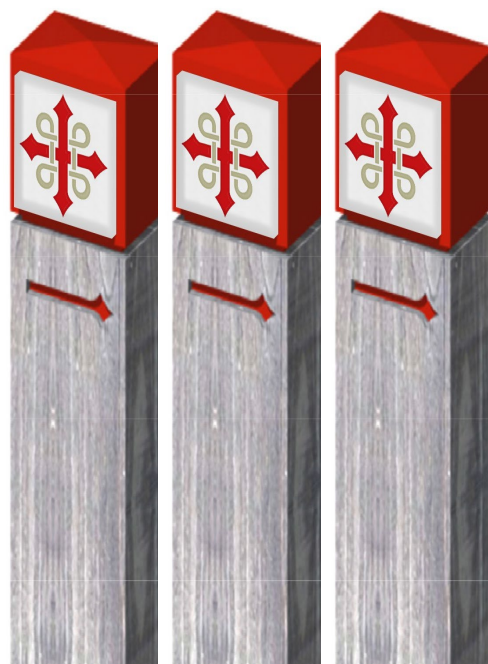
- Information om hela Romboleden
- Information om delsträckorna
- Några besöksvärden lyfts fram i kartan
- Oftast med brevlåda för information, stämpel, pilgrimspass

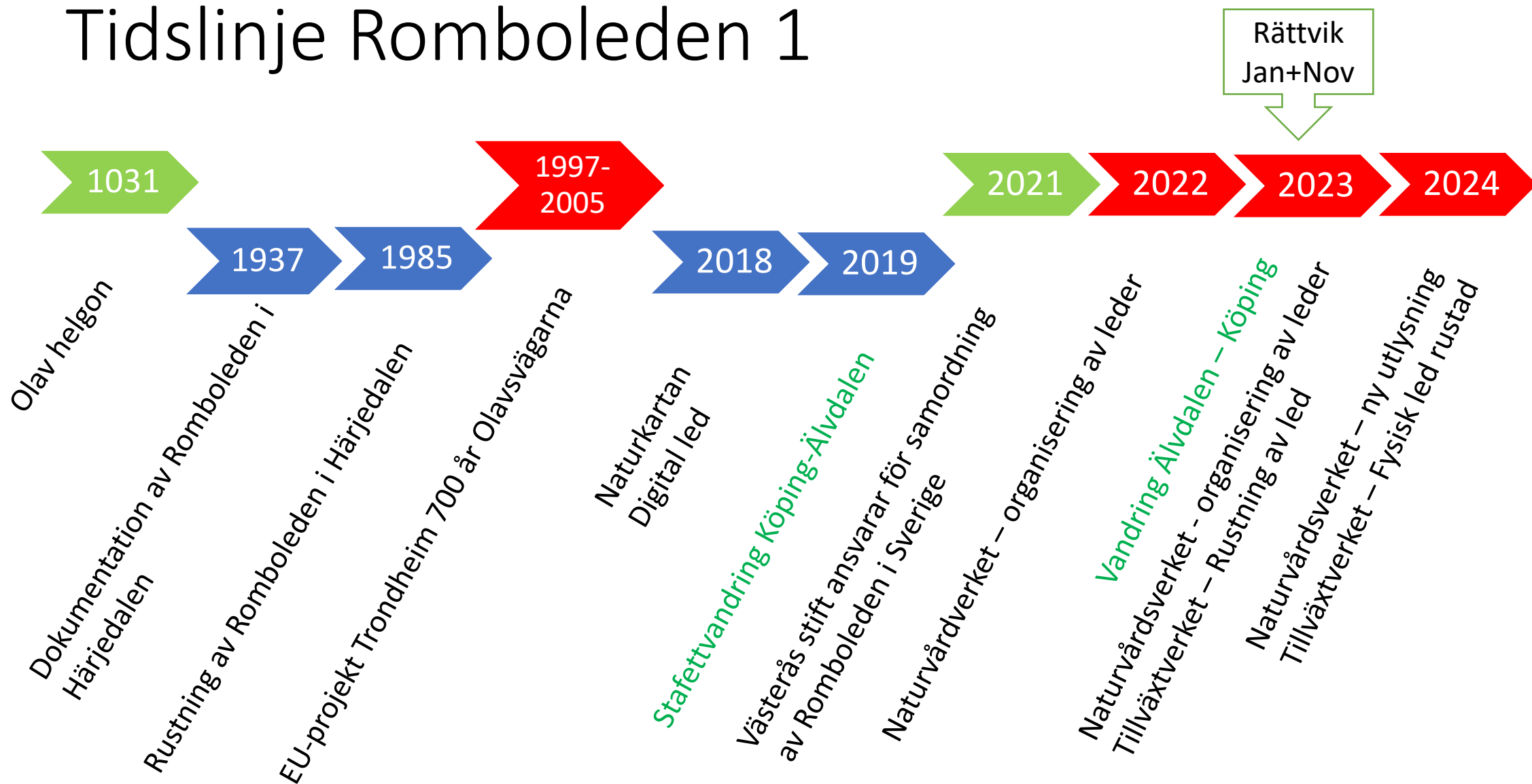
- Kontaktuppgifter
 - Frivillig ledavgift
 - Allemansrätt
-
- Dubbletter kommer att finnas på lämpliga platser utmed delsträckorna där endast informationen "här är du" ändrats.

[illegible]

Fysisk led

Tidslinje Romboleden 1

Tidslinje - Vad vill vi ska hända?

Återinvigning av Romboleden

- **Långsiktigt hållbar** – Många involverade
- **Organisering** – låta affärsplanen leda till organisering t ex förening
- **Finansiering** - via frivillig avgift. Lokal ledsamordnare har en budget för underhåll av Romboleden
- **Information** – informationstavla som beskriver ledens dimensioner, digital karta, papperskarta, guidebok, sociala medier
- **Vandraren** - Njutvandraren och långvandraren, olika målgrupper och behov
- **Kulturhistoria** – museer, hembygdsföreningar och kyrkor
- **Hälsa** - Fysisk och psykisk hälsa samt andlighet

1000 års jubileum, 10.000 vandrare

NATIONELLT RAMVERK FÖR VANDRINGSLEDER

KVALITETSKRITERIER

- Fysisk led
- Organisering
- Upplevelse
- Service
- Kommunikation

VERKTYGSLÅDA

Realisering kvalitetskriterier

Stöddokument

- Skyltmanual
- Hållbarhet
- Anläggningar
- Avtalsmallar
- Samhällsekonomi
- Ledgradering

Nationellt system av kriterier och verktyg för utveckling av hållbara, kvalitetssäkrade och attraktiva vandringsleder.

+

=

Naturvårdsverket

Tillväxtverket

ORGANISERING

Funktioner

Ledsamordnare bör finnas för längre ledsystem.

Ledsamordnaren ansvarar för samordning av arbetet med längre leder som involverar flera ledansvariga/ledförvaltare.

Ledansvarig ska finnas för samtliga leder. Ledansvarig är huvudansvarig för led eller ledavsnitt och innehavare av skriftliga överenskommelser med markägare.

Ledförvaltare ansvarig för drift och skötsel av led eller ledavsnitt.

Ledpartner organisationer, föreningar, markägare, företag och lokalbefolkning som är engagerade i arbetet med vandringsleden.

Kvalitetsstandard

Ledsamordnare eller ledansvarig bör ha tagit fram en kvalitetsstandard för leden och förankrat denna med samtliga ledpartners. Kvalitetsstandarden ska tydliggöra målgrupper, syfte och ambition med leden. Det ska även framgå vad som kännetecknar den fysiska leden avseende till exempel stigkvalité, märkning och skyltning, hur leden ska skötas och kvalitetssäkras, vad besökaren kan förvänta sig beträffande service och upplevelser samt hur leden ska kommuniceras.

Ansvarsfördelning

Ansvarsfördelningen mellan ledansvarig och övriga ledpartners bör framgå i ledens kvalitetsstandard och vara reglerad i skriftliga överenskommelser.

Rollfördelningen i ledsamarbetet bör vara beslutat av respektive organisations högsta instans.

Innehållet bör redovisa vem som ansvarar för:

- Strategisk utveckling
- Framtagande av styrdokument
- Juridiska frågor
- Samordning av arbetsinsatser
- Besiktning av leden
- Digital förvaltning
- Webbplats
- Överenskommelser med markägarna
- Försäkringsansvar
- Skötseln av leden med tillhörande anordningar
- Dialogen med besökare och andra intressenter
- Kartproduktion
- Marknadsföringsinsatser
- Eventuell affärs- och produktutveckling längs leden

Alla ledpartners bör utse en kontaktperson som ansvarar för sin organisations åtagande gentemot ledansvarig eller ledsamordnare.

Skötselplan

- Ledförvaltaren bör ha tagit fram en skötselplan för sin del av leden.
- Skötselplanen bör redogöra för hur ledförvaltaren avser att lösa den löpande skötseln samt redovisa eventuella behov av särskilda punktinsatser. Det bör framgå vad som ska göras, hur det ska göras, när skötselåtgärderna ska vara genomförda och vem som ansvarar för utförandet. Planen bör också definiera vad som ska vara gjort innan ledens huvudsakliga säsong.
- I de fall då ledförvaltaren har delegerat delar av uppdraget till annan part bör det finnas en skriftlig överenskommelse dem emellan som redovisar uppdragets omfattning, innehåll, försäkringsansvar och eventuell ersättning.
- Tillsyn och utförda åtgärder bör dokumenteras och rapporteras till den resurs som ansvarar för skötselplanen med tillhörande driftsbudget.
- Alla som arbetar praktiskt med leden bör ha genomgått en skötselutbildning.

Kontrollbesiktning och uppföljning

- För att bibehålla ledens kvalitet, är det viktigt att ledsamordnaren eller ledansvarig följer upp kvalitetskriterierna regelbundet och att det pågår ett långsiktigt arbete med kvalitetssäkringen. Detta ställer krav på att det finns ett välfungerande system för uppföljning och besiktning av leden.
- Leden bör kontrolleras årligen inför säsongsöppning. Brister och slitage ska dokumenteras och åtgärdas.
- Det bör finnas en etablerad metod för att mäta antalet besökare på leden och koppla detta till lämpliga förvaltningsåtgärder.
- Leden bör kontrollbesiktigas i fält minst vart tredje år av annan part än ledförvaltaren. Brister och slitage som framkommer under kontrollen och som behöver åtgärdas bör rapporteras in till ledförvaltaren senast sex månader före nästa säsongsöppning. Detta så att nödvändiga förbättringsåtgärder är utförda innan ledens huvudsakliga säsong.

Finansiering och budget

Det bör finnas en dedikerad ledbudget för berörda ledpartners vilken ska överensstämma med ambitionerna i ledens kvalitetsstandard.

Förankring och uppdrag

Ledansvarig och berörda ledpartners bör ha ett tydligt och långsiktigt uppdrag från sina egna organisationer.

Markägare

- Skriftliga överenskommelser bör finnas mellan berörda markägare längs leden och ledansvarig.
- Separat överenskommelse bör finnas för anordningar som t.ex. läger- och parkeringsplatser eller dricksvatten.
- Ledansvarig bör ha ett aktuellt markägarregister.
- Det bör finnas en dedikerad resurs hos ledansvarig som ansvarar för kontakterna med markägarna.
- Markägarna bör erbjudas möjlighet till dialog med representanter från ledansvarig t.ex. genom en årlig markägarträff.

Försäkring

Sakförsäkring som primärt syftar till att ersätta markägare vid skogsbrand samt ansvarsförsäkring som skyddar markägare mot skadeståndsanspråk bör finnas. Försäkring för skötselutförare bör finnas. Vem som ansvarar för försäkringar bör framgå i ansvarsfördelningen.

Digital förvaltning

- Ledens sträckning med tillhörande anordningar bör vara inlagd i kommunens GIS-system och därifrån rapporteras vidare till Lantmäteriet. Detta för att säkerställa att hänsyn till leden tas i samhällsplaneringen. Underlaget bör uppdateras årligen så att aktuella förhållanden i fält återspeglas i det digitala materialet.
- Ledansvarig eller ledsamordnare bör säkerställa att aktuella förhållanden i fält återspeglas digitalt på webbplatsen, i appar och i tryckta produkter.

Lagar

- Berörda ledpartners ska följa de lagar, regler och förordningar som påverkar arbetet med en vandringsled. Vid inplanerade åtgärder utmed befintlig led eller nyetablering ska information inhämtas om vad som gäller för den specifika platsen så att nödvändiga tillstånd eller dispenser finns innan arbetet påbörjas. Exempel på detta är samråd med Länsstyrelsen vid nyanläggning och när skyddade områden berörs eller nödvändiga bygglov från kommunen.
- Ledansvarig ska kunna visa att nödvändiga tillstånd har inhämtats.